

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка
кафедра історичного краєзнавства

Плани семінарських занять з курсу

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ
для студентів неісторичних спеціальностей

Львів 2023

Затверджено кафедрою історичного краєзнавства ЛНУ ім. Івана Франка.
Протокол № 1 від 29 серпня 2023 р.

Уклали: д-р.іст.наук, проф. Голубко В. Є.
д-р.іст.наук, проф. Чура В. І.
канд. іст.наук, доц. Середяк А. В.
канд. іст.наук, доц. Федик І. І.
канд. іст.наук, доц. Масик Р. В.
канд. іст.наук, доц. Мрака І. Б.
канд. іст.наук, доц. Калиняк Л. Д.
канд. іст.наук, доц. Генега Р. Я.

Відповідальний за випуск – проф. В. Голубко
Макет – І. Федик

Тема 1: Політична трансформація Київської Русі у другій половині XI – першій половині XIII століття

План

1. Правління Ярославичів. Початок роздробленості Русі. З'їзди руських князів наприкінці XI – на початку XII ст.
2. Відновлення єдності Київської держави за Володимира Мономаха та Мстислава Великого.
3. Причини розпаду Київської Русі та її значення у формуванні українських державницьких традицій.
4. Галицько-Волинська держава – продовжувач державницької традиції Київської Русі.
 - 4.1. Галицько-Волинська держава за правління Романа Мстиславича та Данила Романовича (1199–1264).
 - 4.2. Галицько-Волинська держава в останній третині XIII – першій половині XIV ст.

Повідомлення

1. Київська Русь в системі міжнародних відносин середньовічної Європи (X–XIII ст.)
2. Соціальна структура населення Київської Русі.
3. Військове мистецтво у Київській Русі.

Джерела та література

Літопис Руський (за Іпатіївським списком).-К.,1989.

Войтович Л.В. Князівські династії Східної Європи (кінець IX - початок XVI ст.). Склад, суспільна і політична роль. Історико-генеалогічне дослідження. - Львів, 2000.

Войтович Л.В. Княжа доба на Русі: портрети еліти. - Біла Церква, 2006.

Гайдай Л. Історія України в особах, термінах, назвах і поняттях.-Луцьк, 2000.

Грушевський М. Історія України-Руси.-Т.2.- К.,1992.

Давня історія України: У 2 кн. /П.Толочко (кер. авт. кол.), Д.Козак, С.Крижицький та ін. -К.,1995.

Довідник з історії України (А-Я)/ За ред. І.З. Підкови, Р.М. Шуста.- Львів,2001.

Дорошенко Д. Нарис історії України.-К.,1991.

Іванченко Р. Київська Русь: початки Української держави.-К.,1995.

Історія України /Кер. авт. кол. Ю.Зайцев.- Львів,1996.

Історія України в особах: IX-XVIII ст. – К., 1993.

Котляр М. Історія України в особах. Давньоруська держава. - Київ, 1996.

Котляр М.Ф. Як і чому настала роздробленість на Русі (XII-XIII ст.).- Київ,1998 //НАН України. Ін-т історії України. Історичні зошити.

Лановик Б.Д., Лазарович М.В. Історія України. Навчальний посібник.-К.,2006.

Полонська-Василенко Н. Історія України. - Т.1.-К.,1992.

Толочко П.П. Київська Русь. - Київ,1996.

Тема 2: Суспільно-політичний феномен українського козацтва

План

1. Вихід на історичну арену українського козацтва. Створення Запорізької Січі та її устрій.
2. Козацько-селянські повстання кін. XVI ст.: причини, перебіг, наслідки
3. Гетьманування Петра Конашевича-Сагайдачного та перетворення козацтва у провідну верству українського суспільства.
4. Козацько-селянські повстання 20-30-х років XVII ст. та їх вплив на кристалізацію національної свідомості українців.

Повідомлення

1. Козацьке військо у військових кампаніях Речі Посполитої та інших держав (друга половина XVI – перша половина XVII ст.)
2. Суд у запорізьких козаків
3. Військове мистецтво у запорізьких козаків

Джерела та література

Боплан Г. Опис України. - К.,1990.

Герасимчук В. Матеріали до історії козаччини ХУІІ ст. - Львів,1994.

Меріме П. Українські козаки. Б.Хмельницький. - Львів,1992.

Апанович О. Гетьмани України і кошові отамани Запорізької Січі.- К.,1993.

Володарі Гетьманської булави: Історичні портрети. - К.,1995.

Голобуцький В. Запорозьке козацтво.-К.,1994.

Грушевський М. Історія України-Руси.-Т.7.- К.,1995.

Дорошенко Д. Нарис історії України.-К.,1991.

Історія України в особах: Козаччина / Упоряд. і авт. передм. В.Горобець.- К.,2000.

Крип'якевич І., Гнатевич Б., Стефанів З. Історія Українського війська. - Львів,1992.

Наливайко Д. Козацька християнська республіка. - К.,1992.

Полонська-Василенко Н. Історія України. - Т.1.-К.,1992.

Українське козацтво. Мала енциклопедія / Кер. авт. колект. Ф.Г.Турченко.- К.2006.

Щербак В.О. Українське козацтво: Формування соціального стану. Друга половина XV- середина XVII ст. – К.,2000.

Яворницький Д. Історія запорозьких козаків: У 3 т. – К.,1990-1991.

Козацтво XV–XXI ст. <http://www.cossackdom.com/>

Яковенко Н. Нарис історії України з найдавніших часів до кінця XVIII ст. Вид. 3-тє, перероблене та розширене: Київ: Критика, 2006.

Тема 3: Руїна та подолання її наслідків. Україна в добу гетьмана Івана Мазепи.

План

1. Гетьманство І. Виговського. Укладення Гадяцького договору. Загострення внутріполітичної боротьби.
2. Змагання старшинських угруповань за владу (60-80-ті рр. XVII ст.)
 - 2.1. Гетьманування Ю.Хмельницького і наростання деструктивних процесів в державі.
 - 2.2. Боротьба за об'єднання держави Війська Запорозького. Гетьманування П.Тетері, І.Брюховецького та П.Дорошенка.
3. Лівобережна Гетьманщина за Д.Многogrішного та І.Самойловича.
4. Мазепа І. – гетьман і меценат.
5. Антимосковський виступ і спроба відновлення державної незалежності Гетьманщини.

Джерела та література

Військові кампанії доби гетьмана Івана Мазепи в документах /Упорядник С.Павленко.- Київ, 2007.

Збірник козацьких літописів. - К.,2006.

Ізборник. Історія України IX-XVIII ст. Першоджерела та інтерпретації.

<http://izbornyk.org.ua/>

Борщак І. Мазепа. Орлик. Войнаровський. - Львів,1991.

Войтович Л. Українське козацтво //Л.Войтович, В.Голубко Історія війн і військового мистецтва: в 3-х т. – Т.2.Від професійної найманих армій до масових (мобілізаційних) армій (початок XVI ст. – початок XX ст. – Харків,20118. – С.120-223.

Володарі Гетьманської булави: Історичні портрети. - К.,1995.

Грушевський М. Історія України-Руси.-Т.10.- К.,1995.

Гуржій О. Українська козацька держава в другій половині XVIII ст.: кордони, населення, право. - К., 1996.

Дорошенко Д. Нарис історії України.-К.,1991.

Наливайко Д. Козацька християнська республіка. - К.,1992.

Оглоблин О. Гетьман Іван Мазепа та його доба /ред. Л.Винар. - Нью-Йорк, Київ, Львів, Париж, Торонто,2001.

Павленко С. Оточення гетьмана Мазепи: соратники та прибічники.-К.,2004.

Павленко С. Загибель Батурина 2 листопада 1708 р.- К.,2007.

Січинський В. Чужинці про Україну.-Львів,1991.

Слюсаренко А. Г., Томенко М. В. Історія української конституції, 1993.

Субтельний О. Мазепинці. Український сепаратизм на початку XVIII ст.- К.,1994.

Таїрова-Яковлева. Т.Г. Іван Мазепа. – Харків,2018.

Українське козацтво. Мала енциклопедія / Кер. авт. колект. Ф.Г.Турченко.- К.2006.

Яворницький Д. Історія запорозьких козаків: У 3 т. – К.,1990.- Т.2.

Яковенко Н. Нарис історії України з найдавніших часів до кінця XVIII ст. Вид. 3-тє, перероблене та розширене: Київ: Критика, 2006. 584 с.

Тема 4: Інституційний розвиток та ідейні основи українського національного руху наприкінці XVIII – першій половині XIX ст.

План

1. Початки національного відродження на Наддніпрянській Україні. Національна ідея у історичних, етнографічних та літературних працях українських авторів кінця XVIII – початку XIX ст.
2. Кирило-Мефодіївське братство. Ідея української державності у рецепції Т.Шевченка.
3. Національне відродження на західноукраїнських землях у першій половині XIX ст.
 - 3.1. Реформи «освіченого абсолютизму» (Марії-Терези та Йосифа II) і їх вплив на західноукраїнське суспільство.
 - 3.2. «Руська трійця» та її роль у формуванні національної свідомості західних українців
 - 3.3. Революція 1848 р. на західноукраїнських землях та її наслідки.

Джерела та література

Історія Русів /переклад І. Драча. - К.,1991.

Костомаров М. Закон Божий: Книга буття українського народу.-К.,1991.

Вулф Л. Винайдення Східної Європи: Мапа цивілізації у свідомості епохи Просвітництва / Перекл. з англ. С. Біленький за участі Т. Цимбала; наук. ред. Т. Цимбал.- Київ, 2009.

Грабовський С., Ставрояні, Л.Шкляр. Нариси з історії українського державотворення.- К.,1995.

Грицак Я. Нарис історії України: формування модерної української нації XIX-XX ст. 2-е видання.- Київ, 2000.

Грицак Я. Пророк у своїй вітчизні. Франко та його спільнота (1856-1886).- К., 2006.

Гудь Б. Загибель Аркадії. Етносоціальні аспекти українсько-польських конфліктів XIX- першої половини XX століть. - Львів,2006.

Івашків В. Художня, літературознавча і фольклористична парадигма ранньої творчості Пантелеймона Куліша.- Львів,2009.

Історія Львова. У 3 т. /редкол. Я.Ісаєвич, М.Литвин, Ф.Стеблій.- Т.2.-Львів,2007.

Історія України /Керівник авт. кол. Ю.Зайцев. - Львів, 1996.Історія України: нове бачення: У 2 т. /Під ред. В.Смоля. - Київ,1995.- Т.1

Кондратюк К. Нариси історії українського національно-визвольного руху XIX ст..- Тернопіль,1993.

Нахлік Є. Доля - Los - Судьба: Шевченко і польські та російські романтики. - Львів, 2003.

Реєнт О. Україна в імперську добу. (XIX – початок XX ст..).- К., 2003.

Шашкевичіана. Маркіян Шашкевич і українське національне відродження.- Львів,1993.

Українські політичні партії кінця XIX – початку XX ст.: Програмові і довідкові матеріали / Упорядники В.Ф.Шевченко та ін. - Київ,1993.

Історія українських політичних партій: Хрестоматія-посібник. Кінець ХІХ ст. - 1917 р. – Ч.1 /Упорядник Корольов Б.І, Михальський І.С. – К., 2004.

Заярнюк А. Ідіоми емансипації. «Визвольні» проєкти і галицьке село в середині ХІХ століття. - К., 2007.

Кугутяк М. Галичина: сторінки історії. - Івано-Франківськ, 1993.

Присяжнюк Ю. П. Українське селянство Наддніпрянської України: соціоментальна історія другої половини ХІХ - початку ХХ ст.- Черкаси, 2007.

Лановик Б.Д., Лазарович М.В. Історія України. Навчальний посібник. - К.,2006.

Райківський . Ідея української національної єдності в громадському житті Галичини ХІХ століття. – Івано-Франківськ,2012.

Реєнт О. Україна в імперську добу. (ХІХ – початок ХХ ст..).- К.,2003.

Сухий О. Від русофільства до москвофільства (російський чинник у громадській думці та суспільно-політичному житті галицьких українців у ХІХ столітті).- Львів, 2003.

Тема 5: Модернізація українського суспільства на поч. ХХ ст.

План

1. Виникнення українських політичних партій на Наддніпрянській Україні, їхні програмні цілі.
2. Українських національний рух в Галичині початку ХХ ст.: основні цілі та здобутки.
3. Україна в геополітичних планах провідних європейських держав напередодні Першої світової війни.
4. Вплив Першої світової війни на українську суспільно-політичну думку
5. Українські Січові Стрільці у боях Першої світової війни.

Повідомлення

1. Просвітницька діяльність Українських Січових Стрільців
2. Українська політична думка початку ХХ ст.: між автономізмом та самостійністю.

Джерела та література

- Україна в ХХ столітті. 1900-2000: Зб. док. і матеріалів. - Київ, 2000.
- Українські політичні партії кінця ХІХ – початку ХХ ст.: Програмові і довідкові матеріали / Упорядники В.Ф.Шевченко та ін. - Київ, 1993.
- Історія українських політичних партій: Хрестоматія-посібник. Кінець ХІХ ст. - 1917 р. – Ч.1 /Упорядник Корольов Б.І, Михальський І.С. – Київ, 2004.
- Дорошенко Д. Мої спомини про недавнє минуле (1914-1920 роки). - Київ, 2007.
- Міхновський М.І. Самостійна Україна: Промова. - Київ, 2002. Україна в ХХ столітті. 1900-2000: Збірник документів і матеріалів. - Київ, 2000.
- Велика Війна 1914-1918 рр. і Україна. У двох книгах.- Київ, 2014.
- Верига В. Визвольні змагання в Україні 1914-1923 рр. У 2 т. -Львів, 1998.-Т.1.
- Грицак Я. Нарис історії України: формування модерної української нації ХІХ-ХХ ст. 2-е видання.- Київ, 2000.
- Гунчак Т. Україна: перша половина ХХ століття: Нариси політичної історії. - Київ, 1993.
- Крип'якевич І., Гнатевич Б., Стефанів З. та ін. Історія українського війська. - Львів, 1992.
- Кугутяк М. Галичина: сторінки історії. — Івано-Франківськ, 1993.
- Лазарович М. Легіон Українських січових стрільців.- Тернопіль, 2005.
- Українська державність у ХХ столітті. Історико-політологічний аналіз /Дергачов (кер. авт. кол.).- К., 1996.
- Реєнт О. Україна в імперську добу. (ХІХ – початок ХХ ст..)- К., 2003.
- Цьолнер Е. Історія Австрії / Пер. з нім. Р. Дубасевич, Х. Назаркевич, А. Онишко, Н. Іваничук.- Львів, 2001.

Тема 6: Українська національна революція 1917-1920 рр. та пошуки оптимальних моделей її реалізації

План

1. Західноукраїнська Народна Республіка.
 - 1.1. Підготовка і проведення Листопадового 1918 р. перевороту у Львові. Українсько-польська боротьба за Львів.
 - 1.2. Формування державних структур. Внутрішня політика уряду ЗУНР.
 - 1.3. Боротьба ЗУНР проти польської агресії.
2. УНР періоду Директорії.
 - 2.1. Антигетьманське повстання. Відновлення УНР, її внутрішньополітичне і міжнародне становище.
 - 2.2. Збройна боротьба УНР проти російської агресії у 1919 р. (Друга радянсько-українська та українсько-білогвардійська війни)
3. Військово-політичне становище УНР наприкінці 1919 р.- початку 1920 р.
 - 3.1. Варшавський договір УНР з Польщею. Війна УНР і Польщі проти Радянської Росії.
 - 3.2. Здобутки та втрати Української революції 1917-1920 рр.

Практичні завдання і повідомлення

1. На основі тексту Конституції УНР 1918 р. охарактеризуйте повноваження вищого законодавчого органу УНР.
2. Назвіть основні положення проекту земельної реформи П. Скоропадського.
3. Реалізація Брестського договору УНР від 9 лютого 1918 р. в економічній сфері з Німеччиною та Австро-Угорщиною.
4. Порівняйте у чому подібність, а в чому відмінність між Варшавським 1920 р. і Ризьким 1921 р. договорами.
5. Зробіть порівняльний аналіз другої українсько-більшовицької війни (кінець 1918 – 1919 рр.) із російсько-українською війною 2014-2019 рр.). У чому подібність, а в чому відмінність.
6. Опишіть меморіальні пам'ятки ЗУНР у сучасному Львові.

Джерела та література

- Винниченко В.К. Відродження нації. У 3 ч. – Київ, 1990.
- Директорія, Рада Народних Міністрів Української Народної Республіки. 1918 – 1920: Документи і матеріали: У 2 т. – Київ, 2006.
- Дорошенко Д. Мої спомини про недавнє минуле (1914-1920 роки). - Київ, 2007.
- Мазепа І. Україна в огні й бурі революції 1917-1921.- Київ, 2003.
- Невідомі Конституції України .-К., 1992.
- Петлюра С. Статті. Листи. Документи. - Т1.-Нью-Йорк, 1956; - Т.2.- Нью-Йорк, 1979; - Т.3.- Київ, 1999.
- Скоропадський П. Спогади. - Київ, Філядельфія, 1995.
- Українська Центральна Рада: Документи і матеріали: У 2 т. – Київ, 1996-1997.
- Верига В. Визвольні змагання в Україні 1914-1923 рр. У 2 т. - Львів, 1998.

- Верстюк В. Махновщина. - Київ, 1992.
- Голубко В. Армія Української Народної Республіки. Утворення та боротьба за державу 1917-1918.- Львів,1997.
- Голубко В. Українськ військо у Визвольних змаганнях 1918-1921 рр. //Голубко В.,Грицюк В., Кривизюк Л., Лтсенко. Історія війн і військового мистецтва: у 3-х т. Т.3. Від масових армій до відродження професійних армій (XX – початок ХХІ ст.). – Харків,2019. – С.189-267.
- Гудь Б. , Голубко В. Нелегка дорога до порозуміння. – Львів,1997.
- Гунчак Т. Україна: перша половина ХХ століття: Нариси політичної історії. – К., 1993.
- Литвин М., Науменко К. Історія ЗУНР. - Львів, 1995.
- Литвин М.Р. Українсько-польська війна 1918-1919 рр. - Львів,1998.
- Нагаєвський І. Історія Української держави двадцятого століття. - Київ, 1993.
- Реєнт О. Павло Скоропадський. – К.,2003.
- Савченко В.А. Дванадцять воєн за Україну.- Харьков,2006.
- Сергійчук В. Симон Петлюра. – К.,2009.
- Слюсаренко А. Г., Томенко М. В. “Історія української конституції”. - К., 1993.
- Тинченко Я. Українські Збройні Сили березень 1917 р.- листопад 1918 р.-К.,2009.
- Шанковський Л. Українська Галицька Армія. Воєнно-історична студія. - Львів,1999.
- Якимович Б. Збройні Сили України. Нарис історії. - Львів,1996.

Тема 7: Національно-визвольний рух в Україні 20-х – 80-х рр. ХХ ст.: еволюція світоглядних концепцій, форм та методів діяльності

План

1. Західна Україна в міжвоєнний період
 - 1.1. Українські землі під владою Польщі.
 - 1.2. Українські землі в складі Румунії
 - 1.3. Українські землі в Чехословаччині. Карпатська Україна.
2. Україна в роки Другої світової війни (1939–1945 рр.)
 - 2.1. Радянізація Західної України (1939–1941 рр.)
 - 2.2. Рух опору в Україні в роки Другої світової війни.

Повідомлення

1. Голодомор 1932 – 1933 рр.: демографічні та соціально-психологічні наслідки.
2. Роман Шухевич – людина, політик, командувач УПА.

Джерела та література

- Голод 1921-1923 років на Україні: Зб. документів і матеріалів. - Київ, 1993.
- Документи і матеріали з історії Організації українських націоналістів. - Київ, 2004.
- Дзюба І. Інтернаціоналізм чи русифікація? – К., 1994.
- Літопис нескореної України. Документи, матеріали, спогади. - Кн.1.- Львів, 1993; - Кн.2.- Львів, 1997; - Кн. 3.- Львів, 2002.
- Розсекречена пам'ять: Голодомор 1932-1933 років в Україні в документах ГПУ-НКВД.- Київ, 2008.
- Степан Бандера у документах радянських органів державної безпеки (1939 - 1959) / Галуз. держ. архів Служби безпеки України; Галуз. держ. архів Служби зовнішньої розвідки України/ В.Сергійчук (заг. ред., вступ. ст., покажчики), І. Білоконь (упоряд.). — К.: ПП Сергійчук М. І., 2009.
- Сергійчук В.І. Десять буремних літ: західноукраїнські землі у 1944-1953 рр.: нові документи.- Київ, 1998.
- Баран В., Токарський В. Україна: західні землі: 1939-1941.- Львів, 2009.
- Вятрович В, Забілий Р., Дерев'яний І., Содоль П. Українська повстанська армія. Історія нескорених.- Львів, 2008.
- Грицак Я. Нарис історії України: формування модерної української нації ХІХ-ХХ ст. 2-е видання.- Київ, 2000.
- Гунчак Т. Україна: перша половина ХХ століття: Нариси політичної історії. - Київ, 1993.
- Зайцев Ю. Дисиденти: опозиційний рух 60-80-х рр. // Сторінки історії України. - Львів, 1992.
- Кульчицький С. Комунізм в Україні: перше десятиріччя (1919-1928). - Київ, 1996.
- Лановик Б.Д., Лазарович М.В. Історія України. Навчальний посібник. - К., 2006.
- Мала енциклопедія етнології та етнодержавознавства.- К., 1996.
- Українська державність у ХХ столітті. Історико-політологічний аналіз /Дергачов (кер. авт. кол.).- К., 1996.
- Шаповал Ю. Україна 20-50-х років. - Київ, 1993.

Тема 8: Українське державотворення в умовах незалежності

План

1. Україна напередодні незалежності: суспільно-політична ситуація (1985–1991 рр.)
2. Відновлення незалежності України, формування державних структур.
 - 2.1. Перші кроки розбудови держави (1991–1994 рр.).
 - 2.2. Нові вектори управління, початок формування олігархічної системи.
3. Зміна влади як «криза наступності» (2004–2013 рр.)
 - 3.1. Президентство В.Ющенка. Спроби реформування політичної системи держави.
 - 3.2. Прихід до влади В.Януковича.
4. «Революція гідності» та її вплив на українське суспільство.
5. Втручання Росії у внутрішні справи України, початок російсько-української війни.
6. «Охлократизація» українського суспільства під впливом медіа – нові виклики та загрози.

Джерела та література

- Конституція України. – К. 1996.
- Майдан. Від першої особи. 45 історій Революції гідності. – К., 2015.
- Усна історія російсько-української війни 2014-2016. Вип.2. – К., 2016.
- Гай-Нижник П.П. Росія проти України (1990-2016): від політики шантажу і примусу до війни на поглинання та спроби знищення. – К., 2017.
- Економічний розвиток національного господарства України: особливості та моделі в умовах постіндустріального суспільства : монографія / О. В. Пирог ; М-во освіти і науки України, Нац. ун-т "Львів. політехніка". – Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2013.
- Зовнішня політика України в умовах глобалізації 1991-2003. Анотована історична хроніка міжнародних відносин. / Відп.ред. С.В.Віднянський – К., 2004.
- Коріненко П.С., Терещенко В.Д., Бармак М.В. Курс лекцій з історії України у 4-х частинах.- Ч.4.- Тернопіль, 2007.- 400 с.
- Кульчицький С. В. Помаранчева революція / Інститут історії України НАН України. — К.: Генеза, 2005.
- Литвин В.М. Україна на зламі тисячоліть (1991-2000рр.).- К., 2000.
- Литвин В. Україна – 2004. Події, документи, факти: В 3-х томах - К., 2005.
- Малик Я.Й., Вол Б.Д., Занько Ю.С. Інтеграційні процеси на пострадянському просторі. - Львів, 2007.
- Нариси з історії дипломатії України. – К., 2001.-736 с.
- Політична історія України ХХ ст. / Голова ред. колегії І.Ф.Курас: У 6-ти томах.- Т.6.-К., 2006.
- Революція Гідності 2013-2014 рр. та агресія Росії проти України: наук.-метод. матеріали за заг. ред. Павла Полянського. - Київ : Ун-т ім. Б. Грінченка, 2015.
- Чура В. Руйнація компартійної влади на західноукраїнських землях наприкінці 80-х – початку 90-х років ХХ століття. -0 Львів, 2013.
- Яневський Д. Хроніка „Помаранчевої” революції. - К., 2005.

